

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/93/2007

OPINIE O EUTANAZJI, CZYLI POMOCY W UMIERANIU

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC 2007

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2006 roku

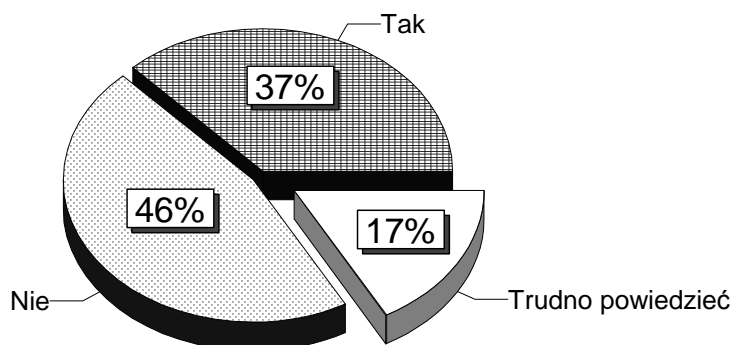
Pojęcie eutanazji nie jest jednoznacznie zdefiniowane i słowo to używane bywa w kilku rozmaitych znaczeniach. Zwykle oznacza pomoc w zakończeniu życia, udzielaną przez lekarza osobie cierpiącej i nieuleczalnie chorej. W takim znaczeniu używa się czasem zamiennie terminów „pomoc w umieraniu” bądź „wspomagane samobójstwo”. Działanie takie wymaga jednoznacznego wyrażenia woli pacjenta chcącego umrzeć. Czasem jednak w publicystyce używa się tego terminu na określenie takich działań, jak zaprzestanie podtrzymywania czynności życiowych osób, u których nie można jednoznacznie stwierdzić aktywności mózgu. Nieporozumienia związane ze znaczeniem tych pojęć powodują, że w badaniu posługujemy się kilkoma wskaźnikami, co umożliwia prześledzenie zmian opinii wynikłych z zastosowania różnych sformułowań.

Poglądy na ten temat badamy przy okazji publicznych dyskusji, wywołanych zwykle spektakularnymi, nagłościonymi przez media wydarzeniami. Kilka lat temu kontrowersje wzbudziła legalizacja pomocy w umieraniu w Holandii i Belgii. W ostatnim czasie padła propozycja wpisania zakazu eutanazji do Konstytucji RP.

Blisko dwie piąte dorosłych Polaków (37%) jest zdania, że lekarze powinni spełniać wolę cierpiących, nieuleczalnie chorych, którzy domagają się podania im środków powodujących śmierć, natomiast prawie połowa (46%) wyraża sprzeciw wobec tego rodzaju postępowania¹.

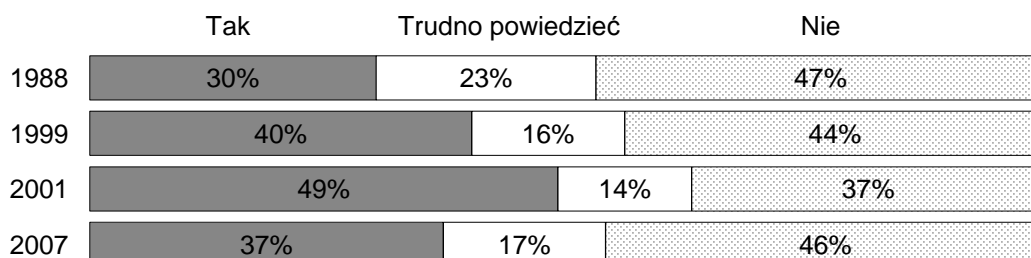
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (204) zrealizowano w dniach od 11 do 14 maja 2007 roku na liczącej 946 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. CZY, PANA(I) ZDANIEM, LEKARZE POWINNI SPEŁNIAĆ WOŁĘ CIERPIĄCYCH, NIEULECZALNIE CHORYCH, KTÓRZY DOMAGAJĄ SIĘ PODANIA IM ŚRODKÓW POWODUJĄCYCH ŚMIERĆ?

W tym roku odwróceniu uległa obserwowana dotychczas tendencja do wzrostu społecznej akceptacji „wspomaganego samobójstwa”. Odsetek osób uważających, iż lekarze powinni spełniać wolę cierpiących chorych, którzy chcą umrzeć, zmalał o 12 punktów, podczas gdy odsetek respondentów przeciwnych takim praktykom wzrósł o 9 punktów. W drugiej połowie lat osiemdziesiątych w poglądach na ten temat przeważał sprzeciw, pod koniec lat dziewięćdziesiątych opinia społeczna była podzielona, a odsetki zwolenników i przeciwników zbliżone. W 2001 roku przeważali ci, którzy akceptują przyspieszanie śmierci na prośbę nieuleczalnie chorych. Obecnie znów więcej jest przeciwników takich działań.

RYS. 2. CZY, PANA(I) ZDANIEM, LEKARZE POWINNI SPEŁNIAĆ WOŁĘ CIERPIĄCYCH, NIEULECZALNIE CHORYCH, KTÓRZY DOMAGAJĄ SIĘ PODANIA IM ŚRODKÓW POWODUJĄCYCH ŚMIERĆ?

Opinie w tej sprawie związane są z religijnością i wiekiem badanych. Wśród ludzi młodych (od 18 do 34 roku życia) przeważa akceptacja pomocy w umieraniu, natomiast wśród najstarszych szczególnie wysoka jest dezaprobatą. Osoby biorące udział w praktykach religijnych przynajmniej raz w tygodniu najczęściej wyrażają sprzeciw, pozostali zaś w większości akceptują takie działania.

Użycie w pytaniu terminu „eutanazja” powoduje, że odsetek osób ją popierających nieco się zmniejsza. W pytaniu posłużyliśmy się 10-punktową skalą, na której „1” oznaczało, iż takie zachowanie nigdy nie może być usprawiedliwione, a „10” – że zawsze można je usprawiedliwić. Niemal trzech na dziesięciu respondentów (29%) wskazało punkty 7–10, czyli uznało, że eutanazja, tzn. pozbawienie życia osoby nieuleczalnie chorej na jej prośbę, może być w pewnych okolicznościach usprawiedliwiona, natomiast 40% (wskazania na punkty 1–4) uważa takie działanie za nieusprawiedliwione. Środek skali (punkty 5 i 6) wskazało 21% dorosłych, co świadczy o ich ambiwalentnym stosunku do tego problemu.

W porównaniu z rokiem 2001 zmalał (o 8 punktów) odsetek osób uważających eutanazję za usprawiedliwioną (przeważnie lub zawsze). Nie zmieniła się znacząco liczebność osób uważających, że jest ona nieusprawiedliwiona, natomiast minimalnie częściej wybierano odpowiedzi pośrednie. Zmniejszenie się średniej wskazań na skali (z 5,14 do 4,77) także świadczy o spadku skłonności do usprawiedliwiania eutanazji.

Tabela 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, takie zachowanie jak eutanazja, tzn. pozbawienie życia osoby nieuleczalnie chorej na jej prośbę, może być, Pana(i) zdaniem, w pewnych okolicznościach usprawiedliwione czy też nie może? Proszę powiedzieć, w jakim miejscu skali umieścić(a)by Pan(i) swoją opinię, przyjmując, że „1” oznacza, iż takie zachowanie nigdy nie może być usprawiedliwione, a „10” – że zawsze można je usprawiedliwić.	Skala od 1 do 10	Wskazania respondentów według terminów badań		
		1999	2001	2007
	w procentach			
Nigdy nieusprawiedliwione 1		22	22	25
2-4		21	16	15
5-6		17	18	21
7-9		20	26	21
Zawsze usprawiedliwione 10		10	11	8
Trudno powiedzieć		10	8	10
Średnia na skali		4,80	5,14	4,77
Odchylenie standardowe		3,13	3,17	3,12

Duży wpływ na opinie w tej sprawie ma religijność i wiek respondentów. Uczestnictwo w praktykach religijnych sprzyja dezaprobowaniu znajdującej wyraz w nieusprawiedliwianiu eutanazji. Wraz z wiekiem maleje skłonność do usprawiedliwiania takich praktyk. Opinię skrajną, że eutanazja nigdy nie jest usprawiedliwiona (punkt 1), szczególnie często wyrażają respondenci najslabiej wykształceni.

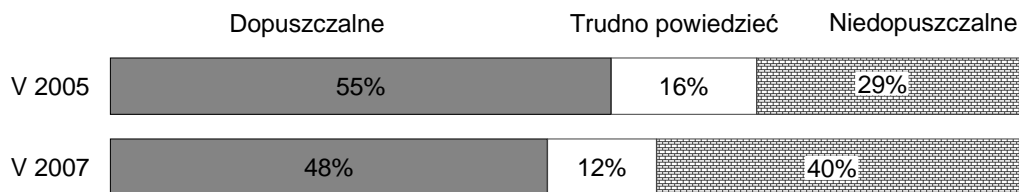
Użycie słowa „eutanazja” powoduje pewną zmianę poglądów u znaczącej części osób sądzących, że lekarze powinni spełniać wolę cierpiących, nieuleczalnie chorych, którzy domagają się podania im środków powodujących śmierć. Nieco ponad jedna trzecia badanych zgadzających się z tą opinią (34%) nie usprawiedliwia eutanazji albo wybiera odpowiedź ambiwalentną. W przypadku osób sądzących, że lekarze nie powinni spełniać woli cierpiących, zmiana poglądów jest mniejsza – łącznie 20% usprawiedliwia eutanazję bądź wyraża opinię pośrednią.

Tabela 2

Czy, ogólnie rzecz biorąc, takie zachowanie jak eutanazja, tzn. pozbawienie życia osoby nieuleczalnie chorej na jej prośbę, może być, Pana(i) zdaniem, w pewnych okolicznościach usprawiedliwione czy też nie może? Proszę powiedzieć, w jakim miejscu skali umieścić(a)by Pan(i) swoją opinię, przyjmując, że „1” oznacza, iż takie zachowanie nigdy nie może być usprawiedliwione, a „10” – że zawsze można je usprawiedliwić.	Skala od 1 do 10	Czy, Pana(i) zdaniem, lekarze powinni spełniać wolę cierpiących, nieuleczalnie chorych, którzy domagają się podania im środków powodujących śmierć?	
		Tak	Nie
	w procentach		
Nieusprawiedliwione 1-4		6	72
5-6		28	13
Usprawiedliwione 7-10		63	7
Trudno powiedzieć		3	8
		100%	100%

Na zaostrzenie poglądów wskazują też zmiany w rozkładzie odpowiedzi na trzecie pytanie wskaźnikowe. Pytaliśmy o sytuację, kiedy pacjent jest od wielu lat nieprzytomny, ma uszkodzony mózg i jest pewne, że nigdy nie będzie mógł żyć normalnie, a rodzina chorego prosi o zaprzestanie podtrzymywania gasnącego życia. Około połowy respondentów (48%) uważa, że spełnienie takiej prośby jest dopuszczalne, a nieco mniejsza grupa (40%) – że niedopuszczalne. W ostatnich dwóch latach zmniejszyła się (o 7 punktów procentowych) liczebność grupy osób dopuszczających taką możliwość, jednocześnie wyraźnie wzrósł sprzeciw (o 11 punktów).

RYS. 3. CZY, PANA(I) ZDANIEM, DOPUSZCZALNE CZY TEŻ NIEDOPUSZCZALNE JEST ODŁĄCZENIE NA PROŚBĘ RODZINY SPECJALISTYCZNEJ APARATURY PODTRZYMUJĄCEJ FUNKCJE ŻYCIOWE PACJENTA, KTÓRY JEST OD DAWNA NIEPRZYTOMNY, MA USZKODZONY MÓZG I JEST PEWNE, ŻE NIGDY NIE BĘDZIE MÓGŁ ŻYĆ NORMALNIE?

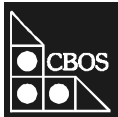
Podobnie jak w przypadku pytań omawianych wcześniej, duży wpływ na opinie w tej kwestii mają religijność i wiek badanych. Wraz z wiekiem maleje prawdopodobieństwo, że respondent uzna takie działanie za dopuszczalne. Osoby uczestniczące w praktykach religijnych raz w tygodniu lub częściej zwykle uznają odłączenie aparatury za niedopuszczalne, natomiast pozostałe dopuszczają taką możliwość.

Opinie Polaków na temat eutanazji cały czas się zmieniają. O ile w latach 1988–2001 obserwowaliśmy postępującą akceptację pomocy w umieraniu, o tyle ostatni okres przyniósł odwrócenie tej tendencji. Spadek aprobaty eutanazji zbiegł się w czasie z zaostrzeniem postaw wobec przerywania ciąży². Obie te kwestie często podnoszone są przez Kościół katolicki, a jego negatywne stanowisko jest powszechnie znane. Akceptacja lub dezaprobaty pomocy w umieraniu silnie wiąże się z wiekiem i religijnością badanych, zależy także od tego, czy w pytaniu użyty był termin *eutanazja*, który w naszym społeczeństwie budzi silne negatywne skojarzenia.

Opracował
Michał WENZEL

² Dane na ten temat zawarte są w komunikacie CBOS „Postawy wobec aborcji”, listopad 2006.

A N E K S

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, lekarze powinni spełniać wolę
cierpiących, nieuleczalnie chorych, którzy domagają się
podania im środków powodujących śmierć?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	37	46	17	946
Płeć				
Mężczyźni	42	43	14	443
Kobiety	33	47	20	503
Wiek				
18-24 lat	64	27	9	140
25-34	47	37	15	158
35-44	36	45	19	131
45-54	35	49	17	190
55-64	25	49	26	145
65 lat i więcej	21	62	17	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	32	47	21	358
Miasto do 20 tys.	41	43	16	128
20-100 tys.	38	47	16	195
101-500 tys.	43	42	15	167
501 tys. i więcej mieszk.	41	48	11	97
Wykształcenie				
Podstawowe	31	51	17	283
Zasadnicze zawodowe	38	47	15	248
Średnie	41	43	16	322
Wyższe	39	35	26	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	32	42	26	51
Prac. umysł. niż. szczebla	43	45	12	79
Pracownicy fiz.- umysł.	56	33	11	70
Robotnicy wykwalifikowani	39	40	21	97
Robotnicy niewykwalifik.	41	47	12	50
Rolnicy	31	53	16	50
Pracujący na własny rach.	45	30	25	30
Bierni zawodowo				
Renciści	28	52	19	73
Emeryci	21	59	20	230
Uczniowie i studenci	60	29	11	53
Bezrobotni	50	36	15	111
Gospodynie domowe i inni	39	45	16	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	38	43	20	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	53	34	13	63
sekt. pryw. poza rolnict.	46	37	16	195
prywatnym gosp. rolnym	33	51	15	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	43	48	9	64
301-500	47	42	11	108
501-900	34	48	17	196
901-1200	33	51	17	104
Powyżej 1200 zł	41	47	12	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	38	50	13	242
Średnie	33	48	19	436
Dobre	44	39	18	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	29	43	28	68
Raz w tygodniu	23	59	19	472
1-2 razy w miesiącu	53	29	19	155
Kilka razy w roku	55	31	14	158
W ogóle nie uczestniczy	60	35	5	91
Poglądy polityczne				
Lewica	50	36	13	152
Centrum	43	42	16	276
Prawica	29	56	15	258
Trudno powiedzieć	32	45	23	258

Tabela 2. Czy, ogólnie rzecz biorąc, takie zachowanie jak eutanazja, tzn. pozbawienie życia osoby nieuleczalnie chorej na jej prośbę, może być, Pana(i) zdaniem, w pewnych okolicznościach usprawiedliwione czy też nie może? Proszę powiedzieć, w jakim miejscu skali umieścił(a) by Pan(i) swoją opinię, przyjmując, że „1” oznacza, iż takie zachowanie nigdy nie może być usprawiedliwione, a „10” - że zawsze można je usprawiedliwić.

	Punkty na skali						(%)
	1 - Nigdy nieusprawiedliwione	2-4	5-6	7-9	10 - Zawsze usprawiedliwione	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	25	15	21	21	8	10	946
Płeć							
Mężczyźni	22	14	24	24	8	8	443
Kobiety	28	16	18	18	9	11	503
Wiek							
18-24 lat	13	12	24	36	10	5	140
25-34	21	8	24	28	11	8	158
35-44	24	14	21	20	8	14	131
45-54	19	21	21	22	9	7	190
55-64	32	16	17	13	8	13	145
65 lat i więcej	40	17	19	8	4	12	181
Miejsce zamieszkania							
Wieś	30	14	21	15	6	14	358
Miasto do 20 tys.	20	19	17	24	8	12	128
20-100 tys.	24	13	21	26	10	6	195
101-500 tys.	22	13	23	26	10	6	167
501 tys.i więcej mieszk.	23	20	23	19	9	6	97
Wykształcenie							
Podstawowe	32	14	21	16	5	13	283
Zasadnicze zawodowe	24	13	21	22	10	10	248
Średnie	24	14	22	22	10	9	322
Wyższe	14	26	20	26	9	6	93
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	15	27	18	29	8	4	51
Prac.umysł.niż.szczebła	17	18	29	18	12	6	79
Pracownicy fiz.- umysł.	25	12	19	23	14	8	70
Robotnicy wykwalifikowani	20	14	23	22	13	7	97
Robotnicy niewykwalifik.	21	12	21	27	3	16	50
Rolnicy	30	12	22	22	4	11	50
Pracujący na własny rach.	17	15	26	24	13	5	30
Bierni zawodowo							
Renciści	25	13	23	17	6	17	73
Emeryci	41	16	18	8	6	11	230
Uczniowie i studenci	11	16	32	36	0	6	53
Bezrobotni	21	8	20	29	13	9	111
Gospodynie domowe i inni	17	21	7	32	8	15	51
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	19	23	19	25	7	8	112
spółce właścicieli							
prywatnych i państwa	17	10	28	19	18	7	63
sekt. pryw. poza rolnict.	18	14	24	25	11	7	195
prywatnym gosp. rolnym	33	8	20	24	4	11	49
Dochody na jedną osobę							
Do 300 zł	21	17	11	32	9	10	64
301-500	24	12	27	23	10	3	108
501-900	30	12	20	20	9	10	196
901-1200	21	23	21	22	7	7	104
Powyżej 1200 zł	24	20	23	17	11	6	84
Ocena własnych war. mater.							
Złe	29	11	18	23	7	12	242
Średnie	27	17	21	19	7	9	436
Dobre	19	15	23	22	12	9	268
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	43	11	14	17	4	11	68
Raz w tygodniu	32	18	20	13	4	12	472
1-2 razy w miesiącu	11	12	29	26	10	12	155
Kilka razy w roku	15	13	17	34	15	6	158
W ogóle nie uczestniczy	18	8	22	32	17	3	91
Poglądy polityczne							
Lewica	19	17	17	34	10	4	152
Centrum	20	15	32	19	8	6	276
Prawica	35	16	15	19	8	7	258
Trudno powiedzieć	25	12	17	17	8	21	258

Tabela 3. Czy, Pana(i) zdaniem, dopuszczalne czy też niedopuszczalne jest odłączenie na prośbę rodziny specjalistycznej aparatury podtrzymującej funkcje życiowe pacjenta, który jest od dawna nieprzytomny, ma uszkodzony mózg i jest pewne, że nigdy nie będzie mógł żyć normalnie?

(%)

	Dopuszczalne	Niedopuszczalne	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	48	40	12	946
Płeć				
Mężczyźni	53	37	9	443
Kobiety	43	42	14	503
Wiek				
18-24 lat	65	28	8	140
25-34	56	36	8	158
35-44	53	34	13	131
45-54	47	37	15	190
55-64	38	50	12	145
65 lat i więcej	33	53	14	181
Miejsce zamieszkania				
Wieś	43	44	13	358
Miasto do 20 tys.	47	42	11	128
20-100 tys.	47	39	14	195
101-500 tys.	58	34	8	167
501 tys. i więcej mieszk.	52	36	12	97
Wykształcenie				
Podstawowe	41	49	10	283
Zasadnicze zawodowe	49	38	13	248
Średnie	52	36	12	322
Wyższe	55	33	12	93
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	59	30	11	51
Prac.umysł.niż.szczebła	57	37	7	79
Pracownicy fiz.- umysł.	61	31	8	70
Robotnicy wykwalifikowani	47	40	12	97
Robotnicy niewykwalifik.	55	29	16	50
Rolnicy	43	45	12	50
Pracujący na własny rach.	73	19	8	30
Bierni zawodowo				
Renciści	38	45	17	73
Emeryci	34	54	12	230
Uczniowie i studenci	63	29	8	53
Bezrobotni	52	32	16	111
Gospodynie domowe i inni	45	46	9	51
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	56	35	9	112
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	59	34	8	63
sekt. pryw. poza rolnict.	58	31	11	195
prywatnym gosp. rolnym	47	43	10	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	46	43	11	64
301-500	59	36	6	108
501-900	49	38	12	196
901-1200	47	42	12	104
Powyżej 1200 zł	52	44	4	84
Ocena własnych war. mater.				
Złe	45	42	13	242
Średnie	44	43	12	436
Dobre	56	33	10	268
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	36	48	16	68
Raz w tygodniu	36	51	13	472
1-2 razy w miesiącu	54	30	16	155
Kilka razy w roku	68	24	7	158
W ogóle nie uczestniczy	72	24	4	91
Poglądy polityczne				
Lewica	66	27	7	152
Centrum	58	34	8	276
Prawica	37	52	11	258
Trudno powiedzieć	38	43	20	258